

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: قاسم حسین پور در تاریخ ۱۳۸۸/۶/۱۲ رشته: مشاوره
از پایان نامه خود با عنوان: تاثیر آموزش گروهی مهارتهای اجتماعی بر مشکلات عاطفی _
رفتاری کودکان دبستانی شهرستان پاسارگاد
با درجه عالی و نمره ۱۸/۵ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضاء هیات داوری   سمت   امضاء اعضاء هیات داوری

استاد راهنما

۱ - سرکار خانم دکتر ژاله رفاهی

استاد مشاور

۲ - سرکار خانم دکتر نازنین هنرپروران

استاد داور

۳ - سرکار خانم دکتر آذرمیدخت رضایی

مدیر/معاونت پژوهشی

مراتب فوق مورد تایید است .

مهر و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مشاوره <<M.A >>

عنوان :

تاثیر آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی بر مشکلات عاطفی-رفتاری

کودکان دبستانی شهرستان پاسارگاد

استاد راهنما :

دکتر ژاله رفاهی

استاد مشاور:

دکتر نازنین هنرپروران

نگارش :

قاسم حسین پور

تابستان ۱۳۸۸

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم :

که همواره در سختیهای زندگی یاریگرم بوده اند و با استواری و رنج تحصیل را
بر من هموار نموده اند

و همسر مهربان و فرزند دلبندم :

که همواره در امر تحصیل با صبر و حوصله حامی و پشتیبان من و با امیدواری
و نیک اندیشی مشوق من در نیل به اهدافم بوده است .

سپاسگزاری

حال که به یاری خداوند و در سایه عنایات بی دریغ او مرحله دیگری از تحصیلات دانشگاهی خود را به اتمام رساندم بر خود لازم می دانم که از استاد گرانمایه و معلم اخلاق **سرکار خانم دکتر ژاله رفاهی** که با راهنمایی های علمی و اندرز های بی شائبه شان چه در طول دوران تحصیل و یا در انجام رساندن این پایان نامه مرا حمایت کردند و کاستی های مرا با بزرگی، قناعت و اغماض تاب آوردند کمال تقدیر و تشکر را داشته باشم همچنین از استاد مشاور **سرکار خانم دکتر نازنین هنرپروران** که با راهنمایی های فکورانه خویش قبول زحمت اینجانب را در مسیر تدوین پایان نامه پذیرفتند سپاسگزاری نمایم.

از استاد توانمند خود **سرکار خانم دکتر رضایی** که داوری این پژوهش را بر عهده داشته اند و همچنین از مدیریت و مسئول آموزش ابتدائی آموزش و پرورش شهرستان پاسارگاد، مدیران پر تلاش، معلمین دلسوز و دانش آموزان و اولیاء مدارس شهید کمینی، شهید قربانپور، آزادگان و جانبازان بخاطر اینکه در امور آموزش و تکمیل پرسشنامه ها همکاری داشته اند کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تاثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی به شیوه گروهی بر مشکلات عاطفی- رفتاری کودکان دبستانی شهرستان پاسارگاد بوده است. نمونه این تحقیق، ۴۰ نفر از دانش آموزان دبستانی شهرستان پاسارگاد در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۸ بودند که به صورت گمارش خوشه‌ای تصادفی در دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و کنترل (۲۰ نفر) جایگزین شدند. متغیر وابسته در این پژوهش مشکلات عاطفی- رفتاری بود که با مقیاس رفتاری راتر ارزیابی شد. متغیر مستقل آموزش مهارت‌های اجتماعی بود که در ۹ جلسه تنظیم و به گروه آزمایش آموزش داده شد. نتایج بر اساس تحلیل کوواریانس نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی به شیوه گروهی مشکلات عاطفی- رفتاری کودکان را کاهش داده است. ($p < 0/000$) . همچنین آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کاهش پر خاشگری- پیش‌فعالی ($p < 0/01$) ، اضطراب و افسردگی ($p < 0/007$) ، ناسازگاری اجتماعی ($p < 0/000$) ، کمبود توجه ($p < 0/05$) موثر بوده است، اما بر کاهش رفتار ضد اجتماعی تاثیر نداشته است.

کلید واژه ها: مهارت‌های اجتماعی ، مشکلات عاطفی- رفتاری ، پر خاشگری ،

اضطراب ، پیش‌فعالی ، افسردگی ، ناسازگاری اجتماعی ، کمبود توجه ، رفتار ضد اجتماعی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : طرح مسأله	
مقدمه.....	۳
بیان مسأله.....	۴
اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۶
اهداف پژوهش	۷
فرضیه ها.....	۸
تعاریف عملیاتی واژها.....	۸
فصل دوم : پیشینه تحقیق	
الف - پیشینه نظری	۱۴
ب - پیشینه تحقیقاتی	
۱- تحقیقات داخل کشور	۶۵
۲- تحقیقات خارج از کشور.....	۶۷
فصل سوم : روش تحقیق	
طرح پژوهش.....	۷۳

۷۴	.....	جامعه آماری
۷۴	.....	نمونه و روش نمونه گیری
۷۴	.....	ابزار اندازه گیری
۷۴	.....	پرسشنامه رفتار کودک راتر
۷۵	.....	اعتبار و پایانی ابزار پژوهش
۷۶	.....	روش اجرا
۸۰	.....	روشهای تجزیه و تحلیل

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها

۸۲	.....	توزیع حجم نمونه آماری بر اساس گروه
۸۲	.....	توزیع حجم گروه آزمایش بر اساس جنسیت
۸۳	.....	فرضیه اول
۸۴	.....	فرضیه دوم
۸۵	.....	فرضیه سوم
۸۶	.....	فرضیه چهارم
۸۷	.....	فرضیه پنجم
۸۸	.....	فرضیه ششم

فرضیه هفتم ۸۹

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

خلاصه پژوهش ۸۹

بحث و نتیجه گیری ۹۱

محدودیت ها ۹۹

پیشنهادات ۹۹

منابع فارسی ۱۰۱

منابع انگلیسی ۱۰۴

فهرست جداول

- جدول ۴-۱: توزیع حجم نمونه آماری بر اساس گروه..... ۸۲
- جدول ۴-۲: توزیع حجم گروه آزمایش بر اساس جنسیت..... ۸۲
- جدول ۴-۴: بررسی تفاوت بین میزان مشکلات عاطفی رفتاری هر گروه ۸۳
- جدول ۴-۵: میانگین و انحراف معیار مشکلات عاطفی - رفتاری هر دو گروه ۸۳
- جدول ۴-۶: بررسی تفاوت بین میزان مشکلات - رفتاری پسران و دختران گروه آزمایش..... ۸۴
- جدول ۴-۷: میانگین و انحراف معیار میزان مشکلات عاطفی - رفتاری پسران و دختران گروه
آزمایش..... ۸۴
- جدول ۴-۸: بررسی تفاوت بین میزان پرخاشگری و پیش‌فعالی کودکان گروه آزمایش و
کنترل..... ۸۵
- جدول ۴-۹: میانگین انحراف معیار میزان پرخاشگری و پیش‌فعالی کودکان هر دو گروه..... ۸۵
- جدول ۴-۱۰: بررسی تفاوت بین میزان اضطراب و افسردگی کودکان گروه آزمایش و کنترل ... ۸۶
- جدول ۴-۱۱: میانگین و انحراف معیار میزان اضطراب و افسردگی کودکان هر دو گروه ۸۶
- جدول ۴-۱۲: بررسی تفاوت میزان ناسازگاری اجتماعی کودکان گروه آزمایش و کنترل ۸۷
- جدول ۴-۱۳: میانگین و انحراف معیار میزان ناسازگاری اجتماعی کودکان هر دو گروه ۸۷
- جدول ۴-۱۴: بررسی تفاوت میزان رفتارهای ضد اجتماعی کودکان گروه آزمایش و کنترل ۸۸
- جدول ۴-۱۵: میانگین و انحراف معیار میزان رفتارهای ضد اجتماعی کودکان هر دو گروه ۸۸
- جدول ۴-۱۶: بررسی تفاوت میزان کمبود توجه کودکان گروه آزمایش و کنترل ۸۹
- جدول ۴-۱۷: میانگین و انحراف معیار میزان کمبود توجه کودکان هر دو گروه ۸۹

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

روابط ما با دیگران نسبت به اعصار پیشتر بسیار پیچیده تر، پراکنده تر و تخصصی تر شده‌اند. گروه فزاینده‌ای از انزوا و تنهایی رنج می‌برند، و بر قراری تعامل پاداش دهنده و روابط بین اشخاصی حمایت کننده را هر چه دشوارتر می‌یابند. امروزه مهارت‌های اجتماعی برای بسیاری از مردم بخشی ضروری از پیشه حرفه‌ای آنها را تشکیل می‌دهند. همچنانکه پیشرفت‌های تکنولوژیک باعث افزایش استخدام در مشاغل خدماتی می‌شوند که مهارت عمده مورد نیاز آنها تعامل رودرو می‌باشد، این مهم احتمالاً در آینده نزدیک، شتاب خواهد یافت.

کسب مهارت‌های اجتماعی بخشی از مساله اجتماعی شدن کودکان و نوجوانان است و مهمترین عوامل اجتماعی شدن را می‌توان فرهنگ، خانواده و نهادهای اجتماعی دانست که در قالب نقش جنسیتی، اخلاقیات و انگیزه پیشرفت بررسی شده‌اند. تا پیچیدگی مساله اجتماعی شدن و چگونگی آن آشکارتر شود (تئودورو^۱ و دیگران ۲۰۰۵ به نقل از بخشی زاده ۱۳۸۵)

مهارت اجتماعی باعث بروز رفتارهایی می‌شود که بصورت مثبت یا منفی تقویت می‌شوند و در بر گیرنده رفتارهایی نیست که مورد تنبیه واقع شود و یا توسط دیگران خاموش شوند این مهارتها می‌تواند در روابط آدمی با دیگران نتایج مثبت و موفقیت آمیزی بوجود آورند مهارت‌های اجتماعی شامل مهارت در همدری، مهارت ارتباط غیر کلامی، مهارت در تشخیص احساسهای خویش و مهارت در کنترل خویش است (لبیت و لوین سان^۲ ۱۹۷۳ به نقل از بخشی زاده ۱۳۸۵)

مهارت‌های اجتماعی فرد را قادر می‌سازد که با افراد دیگر رابطه متقابل داشته باشد و رفتارهای مثبت را گسترش دهد. و در پژوهش آنچه مورد تاکید قرار گرفته، تشکیل رفتارهای جامعه پسند و جدید و راههای درست فکر کردن و خوب احساس کردن و بیان احساسات در موقعیت‌های مختلف اجتماعی می‌باشد.^۱

1- Teodoro
2-Libet-Lowinsohn

بیان مسأله

توانایی تعامل با دیگران به شیوه ای شایسته و ثمر بخش در همه مراحل زندگی اهمیت بسیار دارد. تحقیقات نشان داده است کودکانی که با همسالان خود روابط نامطلوب دارند، در بزرگسالی به احتمال زیاد دچار مشکلات بسیار از جمله اختلالات روانی می شود. شواهد نشان می دهد بسیاری از بزرگسالانی که دچار عوارض روانی به خصوص اضطراب، افسردگی و اختلالات شخصیت هستند، از نظر اجتماعی نیز بی کفایت به نظر می رسند (تروئر^۱، برانیت^۲ و آرجیل^۳، ۱۹۷۸). گرشم^۴ (۱۹۸۴) اعتقاد دارد، نتایج مهم آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان شامل موارد ذیل است: پذیرش در گروه همسالان، بین بزرگسالان پذیرفته شدن، سازش با محیط تحصیلی و عمل با عقل سلیم. پژوهش‌ها نشان داده که ریشه یابی مشکلات همچون اختلال در سطح یادگیری، رفتار و نیز عقب ماندگی ذهنی در درون جوانی و بزرگسالی به طور معنا داری مربوط به نقص مهارت‌های اجتماعی در دوران خردسالی و کودکی است (پتری^۵ به نقل از شافعی مقدم ۱۳۸۲)

وضعیت های عمده که ضرورت آموزش مهارت‌ها و مفاهیم اجتماعی را به میان می آورند، چنین است: (۱) امروزه نهادهای اجتماعی بنیادی همچون خانواده، مدرسه، سازمانهای مذهبی و انتظارات جامعه دستخوش تغییرات اساسی می شوند. نفوذ کمی و کیفی این نهادها در حال تغییر است. (۲) رشد سریع جمعیت و تغییرات وسیع اجتماعی و صنعتی باعث شده، شمار زیادی از کودکان دچار مشکلات سازگاری اجتماعی - رفتاری و عاطفی شوند. (۳) بنا بر آمارهای مشخص موجود تقریباً نیمی از جمعیت کشور ما را کودکان و نوجوانان تشکیل می دهند. (۴) نیاز به مداخله و آموزش به سبب پرسش گر شدن انسان‌ها بیش از هر زمان و عصر دیگر احساس می شود. (۵) تاکید فزاینده بر فردیت انسان‌ها را به این جهت سوق می دهد که نسبت به نیازهای دیگران کمتر واکنش نشان بدهند. (۶) شیوه های غلط آموزش و پرورش رسمی در کشور، باعث شده که کودکان امروزی بسیار بیشتر در معرض تشویش‌ها و تعارضات قرار بگیرند. (۷) و بالاخره اینکه گاه شیوه ابراز احساسات محبت آمیز یا احساسات منفی کار ساده ای نبوده و در این وضعیت سر در گم می مانیم. اهمیت آموزش کودکان در این خصوص غیر قابل انکار است. نکته اساسی این است که نیازها و روابط بر هم اثر متقابل دارند. اکثر نیازهای آدمی عمدتاً از طریق روابط انسانی و تعامل با دیگران برآورده می گردد. اینکه در این روابط تا چه حد نیازهای ما برآورده می شود، بستگی به نوع و کیفیت روابط دارد.^۲

1-trower
2- berainet
3- argyle
4-gresham
5- petrie

شرایط محیط و وراثت، فرصت ها و امکاناتی برای ارضاء نیازهای انسان فراهم می کنند، ولی چگونگی ارضاء نیازها اصولاً بسته به روابط انسانی است (ثنائی به نقل از فروتن ۱۳۸۲).

روابط انسانی برای ارضاء نیازهای اساسی ما ضروری اند. داشتن روابط مثبت و سالم با دیگران کلید رشد و کمال آدمی است. آنچه که امروز هستیم و آنچه که در آینده خواهیم بود، هر دو معلول روابط ما با دیگران است. روابط ما رفتار ما را به صورت یک انسان اجتماعی شکل می دهند. همچنین در منحصر به فرد بودن شخصیت، هویت و مفهوم خویشتن ما نقش عمده دارند. دیگران برای ما هم جنبه آینه دارند، یعنی ما را به خودمان نشان می دهند و هم الگوی تقلید ما هستند. گروههای مختلف زندگی ابزار عمده خود شناسی اند. در عین حال همین روابط بین اشخاص، اکثر مشکلات و اختلالات روانی را نیز شکل می دهند. تمام مشکلات انسانی عمدتاً اجتماعی و ناشی از ارتباط با دیگران است (ثنائی، به نقل از فروتن ۱۳۸۲)

افراد از ابتدا از نظر اجتماعی کمرو یا ماهر متولد نمی شوند بلکه آنها را طی زندگی کودکی و نوجوانی یاد می گیرند و در بزرگسالی به تصحیح روشهای تعاملی خود می پردازند. در این راستا مدارس ابتدایی سهم بسزایی در اجتماعی کردن بچه ها را دارند لذا از یک دانش آموخته مقطع ابتدایی انتظار می رود که علاوه بر تسلط یافتن به دانش، رفتار مناسب با انتظارات اجتماعی را نیز بیاموزد.

مهارتهای اجتماعی عبارت است از رفتارهای انطباقی فرا گرفته شده که فرد را قادر می سازد با افراد دیگر رابطه متقابل داشته باشد، واکنش های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد منفی دارد اجتناب ورزد مهارتهای اجتماعی رفتارهای نظیر همکاری، مسئولیت پذیری، همدلی، خویشتن داری و خود اتکایی را شامل می شود (الیوت و همکاران، به نقل از فروتن ۱۳۸۲)

مهارتهای اجتماعی آن دسته از مهارتهایی است که در تعاملات بین اشخاصی به کار گرفته می شوند. سؤال این است که آیا یادگیری عناصر مربوط به مهارتهای اجتماعی می تواند به ایجاد رابطه ای باز و سالم با دیگران بیانجامد؟ می توان با ارائه برخی آموزش ها و افزایش کفایت اجتماعی در کودکان، سلامت روان را انتظار داشت؟

لذا در این تحقیق به بررسی رابطه بین مهارتهای اجتماعی و مشکلات رفتاری - عاطفی دانش آموز سوم ابتدایی پرداخته شده است تا مقدمه ای باشد برای بر طرف کردن خلاء آموزش مهارتهای اجتماعی که در کتابهای درسی وجود دارد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

این نکته که برخی انسان ها تعامل گران ماهر، مسئولیت پذیر ، خویشن دار، خوداتکا، سلامت روانی بالا و . . . هستند ، باعث شده تا پژوهشهای دقیق و منظمی درباره ماهیت و کارکردهای تعامل اجتماعی انجام شود .

می توان گفت ، تکوین مهارتهای اساسی اجتماعی یک عامل مهم درمانی است . یافتن ریشه های عدم موفقیت در مراودات اجتماعی علت گریز یا نفی یا طرد شدن از ناحیه دیگران و غیر آن در این راستا اساسی است . البته درمان ، چیزی بیش از تشخیص و تغییر ارادی رفتار اجتماعی است . با این حال ، این امر اولین قدم در راه درمان است . این مهارتها گرچه درمان قطعی بسیاری بیماریهای روان نمی شود ، ولی قطعا در بهبود روابط بین اشخاص آنان موثر و کارا است (ثنایی، ۱۳۸۰).

مهارتهای اجتماعی مورد بحث در این تحقیق غالبا بر محور نحوه ارتباط متقابل میان کودک با خود ، همسالان یا بزرگسالان قرار دارد. و هدف اولیه آن است که اهداف کودک از طریق روابط متقابل مثبت حاصل آید . در این پژوهش ، آنچه که مورد تاکید قرار گرفته ، تشکیل رفتارهای جامعه پسند سازشی و جدید و شیوه های مقبول اندیشیدن و احساس کردن در موقعیت های اجتماعی ، به ویژه مواردی که رفتار مشهود بازتابی از رخ دادهای درون بوده است نه از بین بردن رفتارهای مشکل ساز .

علاوه بر مطالب بالا که محور اصلی لزوم تحقیق حاضر را روشن می کند . نگاه اجمالی به تحقیقاتی که در سایر کشور ها صورت گرفته اهمیت پژوهش فعلی را دو چندان می کند . هوشل و تورن برگ^۱ (۱۹۸۲) به نقل از فروتن با انجام پژوهشی مدرسه را به عنوان عامل مهمی در رشد اجتماعی دانش آموزان می دانند . لویز و تیموتی - جی^۲ (۱۹۹۸) در تحقیق خود رفتار اجتماعی دانش آموزان را در سه موقعیت سالن غذا خوری ، زنگ تفریح و عبور از سالن مدرسه مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که اداره کردن کلاس به روش سنتی هیچگونه فرصتی برای رشد اجتماعی و افزایش مهارتهای اجتماعی دانش آموزان فراهم نمی کند .^۳

1- Thornburg , Hershel

2- lewistimothy

از آنجا که مهارت‌های اجتماعی و نقش آن به عنوان یکی از مهم‌ترین پیامدهای فرایند تعلیم و تربیت به نحو روز افزونی، کانون توجه محققان قرار گرفته است و با توجه به موارد بسیار با اهمیت فوق، تحقیق حاضر با هدف ارزیابی آموزش مهارت‌های اجتماعی و تاثیر آن بر مشکلات رفتاری عاطفی کودکان اجرا می‌گردد و با توجه به اینکه کودکان آینده سازان این مملکت به حساب می‌آیند و سهم بسزایی را در پیشرفت آنی به عهده خواهند داشت، آموزش مهارت‌های اجتماعی و نقش آن در کاهش مشکلات رفتاری - عاطفی کودکان می‌تواند اطلاعات با ارزشی را در مورد رفتارهای اجتماعی کودکان به دست دهد که این اطلاعات به نوبه خود می‌تواند راهگشای تلاشهای مفیدی در جهت برنامه ریزی، آموزش و اصلاح مهارت‌های اجتماعی و در نتیجه کاهش مشکلات رفتاری - عاطفی کودکان باشد.

در سال ۱۹۹۸ لین و هوفمن^۱ به نقل از فروتن به مطالعه بر روی دانش آموزان دبیرستان آمریکایی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که این دبیرستانها بدلیل جدا بودن رشد اجتماعی از رشد تحصیلی ناموفق بوده‌اند و همچنین در تحقیق دیگر به این نتیجه رسیدند که مدرسه عامل تاثیر گذار بر رشد اجتماعی دانش آموزان است (فروتن ۱۳۸۲).

اهداف کلی تحقیق

۱- تعیین اثر بخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بصورت گروهی بر مشکلات رفتاری - عاطفی کودکان سال سوم ابتدایی.

اهداف جزئی تحقیق

- ۱- تعیین مشکلات رفتاری - عاطفی دانش آموزان سال سوم ابتدایی در گروه‌های آزمایش و کنترل.
- ۲- تعیین مشکلات رفتاری - عاطفی در گروه‌های آزمایش و کنترل بعد از اعمال متغیر مستقل.
- ۳- مقایسه اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر مشکلات رفتاری - عاطفی کودکان به تفکیک

جنسیت

- ۴- تعیین میزان تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر ۵ گروه مشکلات رفتاری - عاطفی پرسشنامه

راتر^۴

1-Lynn ,Hoffman⁴

اهداف کاربردی

استفاده از نتایج این پژوهش در مدارس آموزش و پرورش می تواند به عنوان یک واحد درسی در کتابها گنجانده شود .

فرضیه ها

۱- آموزش مهارتهای اجتماعی مشکلات رفتاری - عاطفی کودکان دبستانی را به طور معناداری کاهش می دهد.

۲- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش مشکلات رفتاری - عاطفی دختران با پسران تفاوت نشان می دهد

فرضیه های فرعی :

- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش پرخاشگری و بیش فعالی کودکان دبستانی موثر است .
- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش اضطراب و افسردگی کودکان دبستانی موثر است .
- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش ناسازگاری اجتماعی کودکان دبستانی موثر است .
- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش رفتار ضد اجتماعی کودکان دبستانی موثر است .
- آموزش مهارتهای اجتماعی بر کاهش کمبود توجه کودکان دبستانی موثر است .

تعریف مفهومی واژها

تعریف نظری - مشاوره گروهی

مشاوره گروهی فرایندی است متشکل از اشخاص اصطلاحاً بهنجار یا دارای مشکلات تکاملی ، افرادی که مبتلا به مشکلاتی هستند که به نوعی مزاحم زندگی آنهاست . محیطی که در آن رابطه مشاوره ای توأم با هم فهمی و حمایت لازم وجود دارد تا اعضای گروه بتوانند افکار ، احساسات و رفتار خود را در یک محیط امن ارزیابی کنند . تمرکز بر مراجعان و مشکلات و احساسات آنهاست و چون بی پرده گویی و باز خور متقابل ابراز عمده کار روی عواطف را تشکیل می دهد ، وجود یک رابطه عاطفی الزامی است (ثنائی، ۱۳۸۰).

تعریف عملیاتی

در این پژوهش مشاوره گروهی به نشست ۴۵ تا ۶۰ دقیقه ای محقق با آزمودنی های گروه آزمایش بر اساس محتوای تدوین شده پیوست در هر هفته، که در یکی از کلاسهای مدرسه برای آموزش مهارتهای اجتماعی تشکیل می شود، اطلاق می گردد.

تعریف نظری - مهارتهای اجتماعی

محققان تعریفهای زیادی را ارائه داده اند. تعریف لیبیت و لوین سان از مهارتهای اجتماعی چنین است: «تواناییهای پیچیده برای ظاهر ساختن رفتارهایی که بطور مثبت و یا منفی تقویت می شوند، و ظاهر نساختن رفتارهایی که توسط دیگران مورد تنبیه یا خاموشی قرار می گیرند». (ماسن و همکاران، ترجمه یاسایی ۱۳۸۰)

تعریف عملیاتی

منظور از مهارتهای اجتماعی در این پژوهش، آموزش برخی مهارت های رفتاری و شناختی به مدت ۹ هفته در چهار بخش عمده ذیل می باشد: رفتارهای مربوط به خود، رفتارهای مربوط به محیط آموزشی، رفتارهای بین اشخاصی و رفتارهای مربوط به کار. (محتوای تدوین شده پیوست می باشد).

تعریف نظری

مشکلات رفتاری - عاطفی

رفتار به فرد کمک می کند تا نیازهای شناختی، عاطفی، اجتماعی و جسمانی خویش را ارضا نماید. یک رفتار هنگامی مشکل آفرین تلقی می گردد که برای فرد و دیگران مزاحمت ایجاد کرده و زندگی عادی آنان را مختل گرداند (گلدشتاین ۱۹۹۵)^۱. و یا مشکل رفتاری هنگامی به وجود می آید که الگوهای رفتار، به محیط و فرصت های یادگیری خلل وارد سازد (ساندز^۲، کوزلسکی^۳ و فرنچ^۴ ۲۰۰۴). ابیاکور^۵ (۲۰۰۱) معتقد است که معلمان و والدین، معمولاً هنگامی کودکان و دانش آموزان خود را به عنوان

1- Goldshtein
2- sands
3- Kozleski
4- French
5- Obiakor

افراد دارای مشکلات رفتاری می شناسند که رفتار آنها را در تضاد با هنجارهای اجتماعی و موازین مردم پسند ببینند (ترجمه غنی آبادی ۱۳۸۴).

تعریف عملیاتی

در این پژوهش منظور از دانش آموزان با مشکل رفتاری - عاطفی آن دسته از دانش آموزانی هستند که در مقیاس راتر فرم B (معلم) و مقیاس راتر فرم A (والدین) از نقطه برش ۹ بالاتر باشند بدین معنا کودکانی که نمره ۹ یا بیشتر در مقیاس کسب می کنند به عنوان کودکان دارای مشکل رفتاری- عاطفی شناخته می شوند (راتر^۱ ۱۹۶۷).

تعریف نظری پرخاشگری

پرخاشگری رفتاری است که به دیگران آسیب می رساند یا بلقوه می تواند آسیب برساند. پرخاشگری ممکن است بدنی، لفظی یا به صورت تجاوز به حقوق دیگری باشد. (یاسایی ۱۳۷۰)

تعریف نظری بیش فعالی

بیش فعالی عبارت است از بی ثباتی رفتار که به صورت ناهنجاری حرکتی، بی مسئولیتی، بی قراری و فزون جنبشی دیده می شود و دارای سه علامت مشخص تکانشگری، عدم تمرکز و پرجنبشی است (محمد اسماعیل ۱۳۸۵).

تعریف عملیاتی پرخاشگری / بیش فعالی

در این پژوهش منظور از پرخاشگری / بیش فعالی نمره ای است که آزمودنی ها در سئوالات A و B در فرم ۱۸ و ۲۳، ۴۸، ۱۹ و ۲۳ در فرم B بدست می آورند.

تعریف نظری اضطراب

اضطراب عبارت است از یک احساس ناراحت کننده و مبهم ترس ، وحشت یا خطر یا منشاء ناشناخته که بر فرد مستولی می گردد و برای بعضی از افراد این حالت ممکن است ناگهانی بروز دهد و بر طرف شود اما برای بعضی دیگر این حالت بصورت مزمن در می آید(احمدی ۱۳۸۲).

تعریف نظری افسردگی

افسردگی عبارت است از عواطف منفی (غم ، شادی ، احساس گناه و...) شناختهای منفی (تصور از خود ضعیف ، بدبینی نسبت به خود ، انگیزه)، انگیزش منفی (علاقه به فعالیتهای معمول زندگی)، تغییرات رفتاری (کندی فکر ، بی رمقی ، گریز) تغییرات نباتی (بی خوابی ، کاهش میل جنسی) با توجه به این تعریف می توان گفت افسردگی بیش از هرچیز دیگر یک پدیده عاطفی است که با حالت استیصال (من) بستگی دارد(بک ۱۹۷۶).

تعریف عملیاتی اضطراب / افسردگی

منظور از اضطراب و افسردگی نمره ای است که آزمودنی ها از سئوالات ۶،۷،۹ و ۱۵ در فرم A و ۶، ۲۱، ۲۹، ۷، ۲۴ و ۲۶ از فرم B نمره به دست می آورند.

تعریف نظری ناسازگاری اجتماعی

منظور از ناسازگاری اجتماعی رفتارهای نابهنجاری است که ایجاد دردسر هم برای خود فرد و هم برای جامعه می نماید(طبائی ۱۳۸۸).

تعریف عملیاتی ناسازگاری اجتماعی

منظور از ناسازگاری اجتماعی رفتارهای نا بهنجاری است که آزمودنیها از سئوالات ۱۴، ۱۳، ۱۷ و ۱۷ در فرم A و از سئوالات ۲۹، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۵ و ۳۰ از فرم B نمره بدست می آورند.

تعریف نظری رفتارهای ضد اجتماعی